

A BIRTOKOS JELZŐ

5. osztály

Ismételjünk!

- A mondat fő részei: alany és állítmány.
- Bővítmények: tárgy, határozók, jelzők.
- A jelzők kifejezhetik a jelölt mondatrész minőségét, tulajdonságát, terjedelmét; mennyiségét és birtokosát.
 - Az alanyi és az állítmányi részben egyaránt megtalálhatók.
 - Fajtái: minőségjelző, mennyiségjelző, birtokos jelző, értelmező jelző.

A birtokos jelző

A birtokos jelző a mondatban megjelöli valakinek vagy valaminek a tulajdonosát, birtokosát, a hozzá tartozó birtokszó pedig a tulajdont, a birtokot.

Zoli rajzán napot láthatunk.

Kata képe virágot ábrázol.

birtokos birtok

birtokos birtok

Kinek a, minek a valamije, valakije?

Jelölése: bj

A birtokos szerkezet

Lehet: ragos és ragtalan

Ragja: **-nak/-nek**

Figyeljük meg a szerkezeteket, majd próbáljuk csoportosítani a birtokost és a birtokot kifejező szavakat!

a magyarok eredete, a király parancsa, az óriásnak haragja, a tengernek habja

BIRTOKOS (tulajdonos)

a magyarok

a király

az óriásnak

a tengernek

birtokos jelző

+

jelzett szó

=

birtokos szerkezet

BIRTOK (tulajdon)

eredete

parancsa

haragja

habja

Keressük a birtokos jelzőt!

Anyukám tortája finom lett.

Kinek a tortája lett finom?

anyukám

A terem ablakai zárva vannak.

Minek az ablakai vannak zárva?

a terem

A barátnőmnek a testvére is eljött hozzánk.

Kinek a testvére jött el hozzánk?

a barátnőmnek

Gyakoroljunk!

Párosítsuk össze az alábbi szavakat úgy, hogy birtokos szerkezetet kapjunk!

aranyfürt, víz, próbatételek, teáskanna, síp, Tündérszép Ilona, banya, örökség, Árgyélus, őse, kisfiú, ördögök, csőr, élet, hunok, Kelemenné

*Tündérszép Ilona az élet vize, Árgyélus próbatételei,
aranyfürtje,
a teáskanna csőre, a banya sípja, az ördögök öröksége,
a hunok őse, Kelemenné kisfia*

Egészítsük ki a mondatot birtokos jelzővel! Mit veszünk észre?

Az eredmény kitűnő. → *Robi(nak az) eredménye* kitűnő.

A torta finom. → *Anyukám(nak a) tortája* finom.

A tolltartó szép. → *A barátnőm(nek a) tolltartója* szép.

A jelzett szó (birtokszó) végződése megváltozik.

A birtokos jelző lehet **ragos** és **ragtalan** is.

Elemezzük a mondatokat, majd készítsük el a szerkezeti ábrájukat!

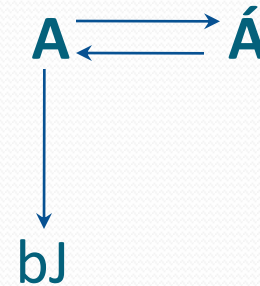
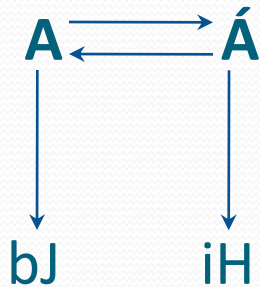
A fáknak a levelei már lehullottak.

bJ

iH

Az ősz színvilága lenyűgöző.

bJ

Írjunk a kép alapján két mondatot, utána elemezzük, majd készítsük el a szerkezeti ábrájukat!

A gyerekek a domb tetején vidáman

bJ

hH

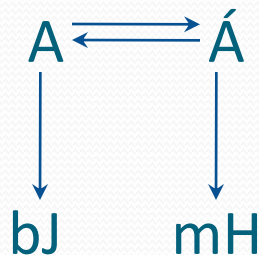
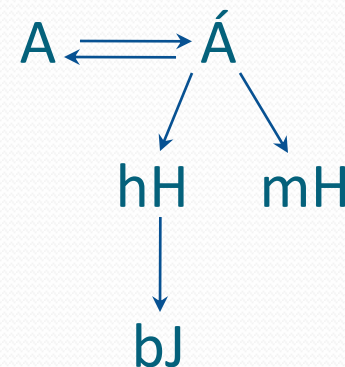
mH

játszanak.

Pali kutyája figyelmesen nézelődik.

bJ

mH

Feladatok a nyelvtankönyvben

Keresd ki az alábbi részlet két birtokos jelzős szerkezetét, és írd ki őket! (Gyakorló nyelvtan: 36. oldal, 3. feladat)

*János reáborult az asztal sarkára,
S megeredt könnyének bőséges forrása.*
(Petőfi Sándor: János vitéz)

- a) asztal sarkára
- b) könnyének forrása

A birtokos jelző és a birtokszó közé egy másik jelző ékelődött. Ez gyakori jelenség a magyar nyelvben.

Írj egy-egy mondatot az alábbi birtokos jelzős szerkezetekkel!

(Gyakorló nyelvtan: 36. oldal, 4. feladat)

Jácint beszámolója, fának virága, vers vége, Ildikó tolla, lombok illatától

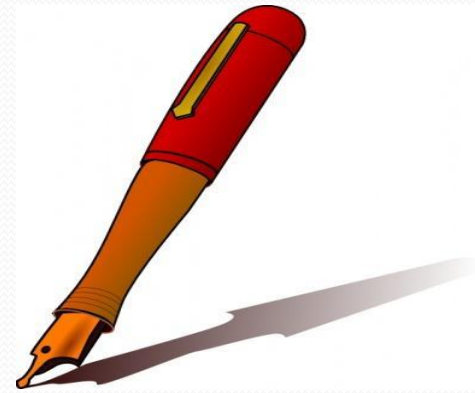
Jácint beszámolója jól sikerült.

A fának a virága rózsaszín.

Az olvasott vers vége szomorú.

Ildikó tolla mindenkinek tetszik.

*Megszédülök a lombok
illatától.*

A birtokos szerkezet gyakran átalakítható szóösszetétellé.

Alakítsd át birtokos jelzős szerkezetté a szóösszetételeket! (Gyakorló

nyelvtan: 37. oldal, 6. feladat)

asztalláb

asztalnak a lába

csillagfény

csillagnak a fénye

virágkosár

virágnak a kosara

inggomb

ingnek a gombja

rendőr

rendnek az őre

képkeret

képnek a kerete

↓
**szóösszetétel
szerkezet**

↓
birtokos

Folytasd a sort!

hegygerinc – hegynek a gerince

rózsaszirm – rózsának a szirma

falevél – fának a levele

Összegzés

- A birtokos jelző megjelöli valakinek vagy valaminek a tulajdonosát, birtokosát, a hozzá tartozó birtokszó pedig a tulajdont, a birtokot.
- Kérdései: **Kinek a, minek a valamije, valakije?**
- A kérdést mindig a birtokszóval együtt tesszük fel.
- Jelölése: bJ
- Ragja: *-nak/-nek*, mely el is hagyható.

Házi feladat

Gyakorló nyelvtan: 5. feladat (36. oldal)

Ajánló

<https://learningapps.org/view4522149>

<https://wordwall.net/hu/resource/1713559/nyelvtan/birtokos-jelz%c5%91-gyakorl%c3%a1s>

<https://wordwall.net/hu/resource/2579552/nyelvtan/jelz%c5%91k>

A group of approximately 15 diverse cartoon children of various ethnicities and ages are gathered around a large white oval sign. They are all smiling and holding the sign. The children have different hair colors (brown, blonde, red), styles (pigtails, short hair, glasses), and are wearing colorful clothing. The background is a solid blue color with some light blue wavy lines at the top.

**Köszönöm
a
figyelmet!**